

УВОДНА РЕЧ

Малолетничка делинквенција представља сложену и специфичну социјално-патолошку појаву. Корени девијантног понашања младих, укључујући и вршење кривичних дела, последица су деловања биолошких, психолошких и социјалних детерминанти, које генеришу неприлагођено или агресивно понашање, које понекад прераста у делинквенцију. Иако се малолетничка делинквенција појавила још у најранијим фазама егзистирања друштва, организованог на основу правних и осталих друштвених норми, научна обрада овог друштвеног феномена новијег је датума. Научна опсервација малолетничког преступништва изискује интердисциплинарни приступ. Различитим аспектима ове негативне друштвене појаве баве се биологија, психологија, психијатрија, социологија, педагогија, а тек потом, криминологија, и, напослетку, науке кривичног и кривичног процесног права.

Организовано друштво одувек је трагало за адекватним одговором на изазове преступништва младих. Ретрибуција, као метод супротстављања малолетничком преступништву, није дала жељене резултате. Кривичне санкције представљају значајни, али свакако не и једини инструментаријум друштвене реакције према малолетним учиниоцима кривичних дела. Услед изузетног пораста девијантног понашања младих, искрсла је потреба проналажења алтернативних инструмената супротстављања овој социјално-патолошкој појави, без употребе класичног репресивног механизма. На тој идејној матрици, инаугурисан је концепт тзв. ресторативне (обнављајуће правде). Овај концепт супротстављања малолетничком преступништву подразумева флексибилно реаговање, у оквирима чврсто опредељених принципа инволвираности свих заинтересованих субјеката, као и њихово активно учешће у процесу изналажења крајње прихватљивог исхода, затим у поштовању договореног, у развијању осећаја самосвести код малолетног преступника и враћању на курс друштвено прихватљивог понашања Он претпоставља и активно укључивање оштећеног, чија воља мора бити поштована приликом санкционисања преступничког понашања малолетника, што концепт ресоцијализације није у довољној мери уважавао.

Концепт ресторативне правде представља алтернативу друштвеној реакцији, у виду покретања судског механизма одлучивања о одговорности малолетника за извршено кривично дело. На тој основи, промовисан је тзв. диверзиони кривични модел. Суштина овог модела јесте, да се друштвена реакција уперена ка малолетним преступницима усмери ка непеналном приступу, којим се спречава повратно стигматизирајуће и трауматично дејство кривичне процедуре на личност малолетника. Алтернативним мерама предупредила би се могућност вођења кривичног поступка, који би, заживљавањем диверзионог кривичног модела, постао супсидијарни вид друштвеног реаговања на преступничко понашање малолетника.

Једну од алтернативних метода супротстављања преступништву малолетника, изграђених на парадигми ресторативне правде, представља и медијација, односно посредовање између жртве и учиниоца (*victim-offender mediation*) Вредност медијације проистиче из чињенице да она доприноси учвршћивању поверења у правосудни систем, стварањем осећаја да ефикасно функционише, као и да пружа одговарајућа, праведна и фер решења конфликтних ситуација. Примена медијације има и неке друге погодности. Овакав начин решава конфликта, посебно између малолетника и лица са којима је у свакодневној комуникацији, и на која је трајније упућен (чланови породице, школски другови, наставници, комшије и др.), посредно утиче на стварање позитивне друштвене атмосфере, што онемогућава да стари нерешени сукоб, као потенцијално жариште, изазове избијање нових конфликта. Спроведена емпиријска истраживања указују на позитивне почетне резултате примене медијациј у поступку према делинквентним малолетницима..

Изражавам захвалност редакцији часописа *Теме*, нарочито главном уреднику проф. др Драгољубу Б. Ђорђевићу, на прихватању идеје да се посебан број овог реномираног часописа посвети научној обради феномена малолетничке делинквенције. Изразе захвалности упућујем и секретару редакције мр Драгану Тодоровићу. Захваљујем и ауторима радова, који су, са различитих аспеката, расветлили ову негативну друштвену појаву. Задовољство приређивача овог темата је утолико веће, што се међу ауторима појављују и млади научни радници, пред којима је дуги пут научноистраживачког рада. У годинама и деценијама које следе, јавиће се потреба за додатним сагледавањем феноменологије и етиологије малолетничког преступништва, као и захтев за преиспитивање делотворности постојећих видова друштвене реакције на ову појаву. То представља изазов за будуће истраживаче овог друштвеног феномена.

Саша Кнежевић